

342

Проф. М. І. ПАЛІЄНКО

П-14-ПГ

Перевірено 1957 876

ПРАВО ГРОМАДЯНСТВА
В СУЧАСНИХ ФЕДЕРАЦІЯХ
І В СОЮЗІ РСР

7288 ✓
8827
704521
46.14

ФУНДАМЕНТАЛЬНА
БІБЛІОТЕКА

ЮРИДИЧНЕ ВИДАВНИЦТВО Н. К. Ю.
ХАРКІВ — 1926.

Г.и

Друкарня ім. Петровського
вид. „Більшовик Полтавщини“.

Окріт № 17039/1576.

Зам. № 331—815. 5000 прим.

ПРАВО ГРОМАДЯНСТВА

За часів феодалізму і монархічного режиму стан належності людини до державної організації та підлегlosti її владі зазначався, звичайно, словом „підданство“. В Англії, де так багато залишилося пережитків старовини, і досі англійські громадяни офіційно називаються „піддані його величності короля“. Також в законодавстві Німеччини вживалося слово „підданство“ до 1870 р., коли його було замінено словом „Staatsangehörigkeit“, тоб-то „належність до держави“, а в законодавстві Російської Імперії слов „підданство“, піддані“ вживалися аж до революції 1917 року. Вживається цього слова часто і в міжнародніх договорах. Але з часів Великої Французької Революції дійшли до загального вживання слова: „громадянин“, „громадянство“, що ними користувалися були ще античні республіки для зазначення корінного свого населення, чи членів державної громади. Під впливом Руссо, діячі Французької Революції надавали слову „громадянин“ значіння вільного члена державної організації, що має в ній не тільки обов'язки, але й політичні права. Розповсюдження ліберальних ідей та конституціоналізму дуже поширило вживання слів „громадянин“ та „громадянство“ як в звичайній мові, так і в законодавствах ріжних країн, але не усунуло цілком вживання й слів „піддані“, „підданство“. В Німеччині усталився, як вище зазначено, вираз „Staatsangehörigkeit“, але вживається й слово „Staatsbürger“ — громадянин. Всі ці і відповідні їм вирази в інших мовах в сучасних науці права й в законодавствах мають тотожне значіння —

належності людини до держави, членства в державній організації. Спробунки де-яких вчених визначити право громадянства, ґрунтуючися на певному комплексі обов'язків та прав, особливо політичних, що зв'язані, на їх думку, необхідно з громадянством, повинно визнати за невдалі тому, що правне становище громадян і правна структура громадянства дуже змінливі в часу й просторі по різних країнах і мають приблизно згідний зміст та обсяг лише в однотипових державних організаціях. Особливо правна структура громадянства в державах, збудованих на основах пролетарської диктатури, звичайно, мусить значно відрізнятися, що до змісту та обсягу обов'язків та прав і розподілу їх між різними класами громадянства, від правової структури громадянства буржуазних держав. Зокрема, ґрунтуючися на класовій належності громадян, радянські держави надають політичні права всьому працюючому населенню країни, також, навіть, і працюючим чужоземцям на своїй території; буржуазні же держави, що визнають демократичний принцип належності політичних прав всім повнолітнім громадянам, не надають цих прав не тільки чужоземцям, але виключають із свого громадянства, навіть, де-які частини підлеглого їм населення так званої „нижчої культури“ і не надають такому населенню і часто також тубільцям так званих „побічних країн“ право громадянства і політичних прав в державі, що керує ними й визискує їх.

Становище громадян та чужоземців в державі визначається власним правом цієї держави, а чужоземців ще й визнаними державою засадами міжнародного права й складеними нею міжнародними договорами. Тому неточно зазначив проф. Коркунов (Російське державне право т. I, 1899, ст. 249), що відношення чужоземців до держави—тільки фактичне, а не юридичне, через те, що, на його думку, перебування чужоземців на державній території завжди є факт, а не право: держава має право вислати чужоземця за кордон згідно зі своїм призволенням. Проте відношення громадянина до держави є юридичне тому, що складається з права громадянина проживати на території своєї держави,

права на захист його з боку держави за кордоном і обов'язку вірності державі. Також німецький вчений Мартіц ¹⁾ визначив, що право громадянина проживати на території своєї держави та обов'язок держави залишити громадянина на своїй території і далі обов'язок громадянина бути вірним державі й право його на захист з боку держави за кордоном складають нині, по розумінню міжнародного суспільства, засади громадянства й його істоту. Однак правильно зауважив ще видатний німецький знавець державного права Г. Мейер ²⁾, що правний стан громадянина визначається не міжнародним правом, а правом держави. Це право — ріжне по ріжних країнах і тому визначити абсолютний, для всіх держав здатний, критерій громадянства неможливо.

Треба ще зазначити, що в сучасних державах права та обов'язки чужоземців дуже наблизилися до прав та обов'язків громадянства, про що розмова буде далі, а в радянських державах працюючі чужоземці — робітники та незаможні селяни мають такі-ж політичні та інші права, як і громадяни, і де-яким категоріям чужоземців, що їх переслідує буржуазна влада за їх політичні й релігійні переконання та вчинки, надається радянськими конституціями право притулку на території радянських держав.

В науці державного права було висловлено думку (Г. Мейер, Лабанд, Єллинек, Гессен та інші), що правний зв'язок громадянина з державою має особовий (персональний) характер, проте зв'язок чужоземця з державою є територіяльний. Громадяни в значній мірі зобов'язані правом своєї держави й поза її межами, на чужоземців же чинність цього права поширюється тільки в межах території держави ³⁾. Небіжчик проф. Єллинек, зазначивши, що громадянство — тривала, незалежна від факту

¹⁾ Martitz. Das Recht der Staatsangehörigkeit im internationalen Verkehr (Hirths Annalen d. Deutschen Reichs 1875 s, 793.

²⁾ G. Meyer. - Anschütz. Lehrbuch d. Deutschen Staatsrechtes 1905, ст. 215.

³⁾ Про чинність національного права, див. також у Перетерського. Основы международного частного права, ст. 1, 34, 36 і далі.

перебування на території держави, належність людини до держави, що складається з одного боку з відношення зобов'язання, підлеглості громадянина, з другого боку — з відношення правоспроможности, підкреслив, що відношення зобов'язання чи підлеглості є основне в громадянстві, а тому спроба Французької Конституанти збудувати громадянство, як правоспроможність, суперечить природі держави ¹⁾).

Що громадянство, будучи належністю людини до примусової класової організації — держави, обумовляє обов'язування людини державним порядком, підлеглість державі, це — цілком зрозуміло, і це ж розуміла й Конституанта. Але той державний лад, що вона будувала на руїнах феодалізму та абсолютної монархії, був лад, ґрунтований на індивідуалістичних ліберальних засадах, що потрібні були для розвитку капіталізму і економічної й політичної свободи буржуазії, утискованої старим режимом. Тому буржуазна класа, переможниця в революційній боротьбі, й звернула особливу увагу на закріплення за собою тих прав, що сприяли її змаганням, і що вона їх і повернула на свою користь, закінчив революцію. Отже таке переважне визначення Конституантою. активного боку громадянства — правоспроможностей громадянина, відповідало цілком, звичайно, не природі абстрактної держави, а тій історичній, конкретній буржуазній державності, що з'явилася наступницею феодально-монархичного ладу і будувалася на засадах економічної свободи та її правного забезпечення.

Розвиток капіталізму, зріст економічного обігу і через те і правних взаємовідносин різних країн та їх громадян викликали значне зрівняння правного стану громадян і чужоземців в сучасних державах, особливо в царині цивільного права. Щож до публично-правного стану чужоземців, то тут, крім де-яких особливостей адміністраційного режиму (зокрема паспортового), встановлених для чужоземців, правний стан чужоземців

¹⁾ G. Jellinek. System d. subjectiven öffentlichen Rechte 1905, стр. 118.

ЗМІСТ

	Стор.
Право громадянства	3
Сполучені Штати Півд. Америки	9
Німецька держава	13
Швейцарія	14
Право громадянства в інших федераціях	17
Висновки	18
Право громадянства Союзу РСР	20
